

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 24 ΜΑΪΟΥ 2007

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος, *Η σονάτα του σεληνόφωτος*
(απόσπασμα)

[...]

- Κάποτε υπήρξε νέα κι αυτή, –όχι η φωτογραφία που κοιτάς με
τόση δυσπιστία–
- 45 λέω για την πολυθρόνα, πολύ αναπαυτική, μπορούσες ώρες
ολόκληρες να κάθεσαι
και με κλεισμένα μάτια να ονειρεύεσαι ό,τι τύχει
– μιαν αμμουδιά στρωτή, νοτισμένη, στιλβωμένη από φεγγάρι,
πιο στιλβωμένη απ' τα παλιά λουστρίνια μου που κάθε μήνα τα
δίνω στο στιλβωτήριο της γωνιάς,
ή ένα πανί ψαρόβαρκας που χάνεται στο βάθος λικνισμένο απ'
την ίδια του ανάσα,
- 50 τριγωνικό πανί σα μαντίλι διπλωμένο λοξά μόνο στα δυο
σα να μην είχε τίποτα να κλείσει ή να κρατήσει
ή ν' ανεμίσει διάπλατο σε αποχαιρετισμό. Πάντα μου είχα μανία
με τα μαντίλια,
όχι για να κρατήσω τίποτα δεμένο,
τίποτα σπόρους λουλουδιών ή χαμομήλι μαζεμένο στους αγρούς
με το λιόγερμα
- 55 ή να το δέσω τέσσερις κόμπους σαν το σκουφί που φοράνε οι
εργάτες στ' αντικρινό γιατί
ή να σκουπίζω τα μάτια μου, – διατήρησα καλή την όρασή μου·
ποτέ μου δε φόρεσα γυαλιά. Μια απλή ιδιοτροπία τα μαντίλια.
- Τώρα τα διπλώνω στα τέσσερα, στα οχτώ, στα δεκάξη
ν' απασχολώ τα δαχτυλά μου. Και τώρα θυμήθηκα
- 60 πως έτσι μετρούσα τη μουσική σαν πήγαινα στο Ωδείο
με μπλε ποδιά κι άσπρο γιακά, με δυό ξανθές πλεξούδες
–8, 16, 32, 64,–
κρατημένα απ' το χέρι μιας μικρής φίλης μου ροδακινιάς όλο
φως και ροζ λουλούδια,

(συχώρεσέ μου αυτά τα λόγια – κακή συνήθεια) –32, 64,–
κ' οι δικοί μου στήριζαν
65 μεγάλες ελπίδες στο μουσικό μου τάλαντο. Λοιπόν, σούλεγα για
την πολυθρόνα –
ξεκοιλιασμένη –φαίνονται οι σκουριασμένες σουσύτες, τα άχερα–
έλεγα να την πάω δίπλα στο επιπλοποιείο,
μα πού καιρός και λεφτά και διάθεση –τι να πρωτοδιορθώσεις;–
έλεγα να ρίξω ένα σεντόνι πάνω της, – φοβήθηκα
70 τ' άσπρο σεντόνι σε τέτοιο φεγγαρόφωτο. Εδώ κάθησαν
άνθρωποι που ονειρεύτηκαν μεγάλα όνειρα, όπως κ' εσύ κι όπως
κ' εγώ άλλωστε,
και τώρα ξεκουράζονται κάτω απ' το χώμα δίχως να ενοχλούνται
απ' τη βροχή ή το φεγγάρι.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Θα σταθούμε λιγάκι στην κορφή της μαρμαρίνης σκάλας του Άη-
Νικόλα,
75 ύστερα εσύ θα κατηφορίσεις κ' εγώ θα γυρίσω πίσω
έχοντας στ' αριστερό πλευρό μου τη ζέστα απ' το τυχαίο άγγιγμα
του σακκακιού σου
κι ακόμη μερικά τετράγωνα φύτα από μικρά συνοικιακά
παράθυρα
κι αυτή την πάλλευκη άχνα¹ απ' το φεγγάρι πούναι σα μια μεγάλη
συνοδεία ασημένιων κύκνων –
και δε φοβάμαι αυτή την έκφραση, γιατί εγώ
80 πολλές ανοιξιάτικες νύχτες συνομίλησα άλλοτε με το Θεό που μου
εμφανίστηκε
ντυμένος την αχλύ² και τη δόξα ενός τέτοιου σεληνόφωτος,
και πολλούς νέους, πιο ωραίους κι από σένα ακόμη, του
εθυσίασα,
έτσι λευκή κι απρόσιτη ν' ατμίζομαι³ μες στη λευκή μου φλόγα,
στη λευκότητα του σεληνόφωτος,
πυρπολημένη απ' τ' αδηγά ματία των αντρών κι απ' τη
δισταχτικήν έκσταση των εφήβων,
85 πολιορκημένη από εξαίσια, ηλιοκαμμένα σώματα,
άλκιμα⁴ μέλη γυμνασμένα στο κολύμπι, στο κουπί, στο στίβο,
στο ποδόσφαιρο (που έκανα πως δεν τάβλεπα)

¹ άχνα: θολούρα

² αχλύ: ελαφρά ομίχλη

³ ατμίζομαι: κατασκευασμένο ρήμα, ανάμεσα στο ατμίζω (=βγάζω ατμούς) και στο
εξατμίζομαι

⁴ άλκιμα: ρωμαλέα, δυνατά σωματικά

μέτωπα, χείλη και λαιμοί, γόνατα, δάχτυλα και μάτια,
στέρνα και μπράτσα και μηροί (κι αλήθεια δεν τάβλεπα)
—ξέρεις, καμμιά φορά, θαυμάζοντας, ξεχνάς, ό,τι θαυμάζεις,
σου φτάνει ο θαυμασμός σου,—
90 θέ μου, τι μάτια πάναστρα¹, κι ανυψωνόμουν σε μίαν αποθέωση
αρνημένων άστρων
γιατί, έτσι πολιορκημένη απ' έξω κι από μέσα,
άλλος δρόμος δε μούμενε παρά μονάχα προς τα πάνω ή προς τα
κάτω. — Όχι δε φτάνει.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Το ξέρω η ώρα πια είναι περασμένη. Άφησέ με,
95 γιατί τόσα χρόνια, μέρες και νύχτες και πορφυρά μεσημέρια,
έμεινα μόνη,
ανένδοτη, μόνη και πάναγνη,
ακόμη στη συζυγική μου κλίνη πάναγνη και μόνη,
γράφοντας ένδοξους στίχους στα γόνατα του Θεού,
στίχους που, σε διαβεβαιώ, θα μείνουνε σε λαξευμένοι σε
άμεμπτο μάρμαρο
100 πέρα απ' τη ζωή μου και τη ζωή σου, πέρα πολύ. Δε φτάνει.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

[...]

¹πάναστρα: όλο αστέρια ή φωτεινά σαν αστέρια

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Στη Σονάτα του σεληνόφωτος συναντάμε ορισμένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου, όπως ο διάχυτος λυρισμός, οι συχνές παρομοιώσεις, η άφθονη χρήση εικόνων, καθώς και η προβολή των ασήμαντων καθημερινών πραγμάτων. Να δώσετε μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα δύο παραδείγματα για καθένα από αυτά τα τέσσερα χαρακτηριστικά.

Μονάδες 15

- B1.** Όπως αναφέρει η Χρύσα Προκοπάκη: «Ο Ρίτσος συνηθίζει να παρεμβάλλει μέσα στο ποίημα έναν λόγο για την ίδια την ποίηση [...]» (Νέα Εστία, τ. 130, τχ. 1547, Χριστούγεννα 1991, σελ. 151).

α. Με ποιους στίχους του αποσπάσματος επαληθεύεται η άποψη αυτή;

Μονάδες 5

β. Να σχολιάσετε τους στίχους αυτούς

Μονάδες 15

- B2.** Βασισμένοι σε στοιχεία του αποσπάσματος να ανασυνθέσετε το παρελθόν της Γυναίκας, όπως αυτό αναδεικνύεται μέσα από την εξομολόγησή της προς τον νέο.

Μονάδες 20

- Γ.** «[...] Λοιπόν, σούλεγα για την πολυθρόνα ... δίχως να ενοχλούνται απ' τη βροχή ή το φεγγάρι» (στ. 65-72). Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των συγκεκριμένων στίχων με 130-150 λέξεις.

Μονάδες 25

- Δ. Να εντοπίσετε ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο μεταξύ του αποσπάσματος που σας δόθηκε από τη Σονάτα του σεληνόφωτος και του παρακάτω ποιήματος του Κ. Π. Καβάφη, «Ένας γέρος»:

Μονάδες 20

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ' ένας γέρος·
με μίαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες στων άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυτάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθές. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα
και πως την εμπιστεύονταν πάντα –τι τρέλλα!–
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πάση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στον καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

(Κ. Π. Καβάφης, *Άπαντα ποιητικά*, ύψιλον/βιβλία, [Αθήνα 1990], σελ. 20.)